

De prediking van ds. G. Boer

Toespraak bij presentatie van *Tijdbetrokken vreemdelingschap* op dinsdag 19 april 2016 in Gouda

‘Hoe wordt het Hemelrijk door de prediking van het heilig Evangelie ontsloten en toegesloten?’, vraagt onze Catechismus in Zondag 31. Van jongs af was ik met het antwoord vertrouwd: ‘Aldus, dat volgens het bevel van Christus aan de gelovigen, allen en een ieder, verkondigd en openlijk wordt betuigd, dat al hun zonden hun door God, omwille van Christus’ verdiensten, waarlijk vergeven zijn, zo dikwijls als zij de belofte van het Evangelie met een waar geloof aannemen’. Dat liegt er niet om. En de keerzijde evenmin: ‘Daarentegen wordt aan alle ongelovigen en aan hen die zich niet van harte bekeren betuigd dat de toorn van God en de eeuwige verdoemenis op hen ligt, zolang zij zich niet bekeren’. Ik was met de woorden vertrouwd. Toen ik, zo’n vijftig jaar geleden, ds. Boer leerde kennen en onder zijn gehoor kwam, wist ik het, althans stelliger dan ooit: Hier *gebeuren* die woorden. Hier wordt de sleutel gehanteerd en knarst de deur in de scharnieren. Open en dicht. Dicht en open.

Wat zat daar achter? Vraag liever: wie? Het geheim van ds. Boers persoonlijkheid en van zijn prediking bij uitstek was God Drieënig. Die had hem gevormd, gekneed tot wie hij geworden was. Een groot man, voor de kerk en op de kansel, maar klein voor God. Begaafd, maar in de letterlijke zin: met gaven begiftigd, met charisma gevuld. Begnadigd dus. En hij wist het: niet ik maar HIJ.

De zondag dat ik als vicaris met hem mee mocht naar een avonddienst in zijn oude gemeente Katwijk waar hij vanuit Zoetermeer zou voorgaan vergeet ik nooit. Toen we een half uur voor de aanvang bij de Oude Kerk arriveerden, stond het kerkvolk al bij drommen voor de deur om Boer te horen. ‘Wat een volk!, ontschoot me. Zijn reactie: ‘Arie, juist nu moet een dominee bedenken dat hij vlees is!’ Boer was bang voor zichzelf. Want hij vreesde God.

Tijdens mijn leervicariaat-in-lang-verband, zo’n 45 jaar geleden, heb ik hem leren kennen als mild en ootmoedig mens, een teer en fijngevoelig pastor, een wijze en kritische leermeester, en vooral als een prediker die even vermanend als vertroostend was. Krachtig in de Heere, zwak in zichzelf. Hij leed aan een broze gezondheid. Hij leed nog meer aan de kerk. Haar ongehoorzaamheid aan het gezag van de Schrift, haar ontrouw aan het hart van de belijdenis, haar verdeeldheid en verlies aan echte katholiciteit gingen hem aan het hart. Bij menige gelegenheid verhief hij zijn stem. Midden in de kerk, waarvoor hij zich vaak moest schamen, maar die hij innig liefhad en waarin hij zich van Godswege op een aangevochten plek geroepen wist, bleef hij op zijn post. Hoewel hij zelf de laatste geweest zou zijn om zichzelf profetische allure toe te schrijven, had zijn optreden niet zelden iets van een profeet. Ik die zin dat hij, zoals de profeten van weleer, Gods oordelen over Zijn volk onderkende, doorleefde en doorlichtte, maar evenzeer de lichtbundel van Gods beloften liet schijnen over de trouw van Gods verbond en het geduld van zijn erbarmen. Met name in zijn preken kwam deze tweeslag telkens aan de dag.

Zijn prediking, die diepe sporen trok en voor velen tot blijvende zegen werd, typeert men nogal eens als ‘geladen’. Ik kan dat begrijpen en onderschrijf het zonder reserve. Zijn karakteristieke stemgeluid, zijn markante verschijning, die mengeling van afhankelijkheid en autoriteit, dat alles legde beslag. Toch waren het niet deze factoren die de geladenheid uitmaakten. Die werd veeleer veroorzaakt door de lading van de boodschap die hij bracht. Die was met ‘majesteit’ geladen. Boer had een diep besef van Gods grootheid, Zijn heiligheid en hoogheid. Zelf zegt hij het zo: ‘God bewoont een ontoegankelijk licht. We zouden duizend keer verbrand zijn door Zijn heiligheid, voordat we nog maar één kilometer van Hem afstonden.’ Toch reikte de lading van zijn boodschap verder. Het binnenste geheim daarvan was Christus, in Wie die verheven God zich neerlaat tot nietige en schuldige schepsels.

Ik denk dat het dit mysterie van de incarnatie is dat de eigenlijke lading van zijn boodschap behelst. Pure verbazing, diepe verwondering over het wonder dat de Heilige zich in ontferming tot zondaren over buigt.

Was Boer een Christusprediker? Dat zou ik denken! Christocentrisch was zijn prediking ongetwijfeld, maar christomonisme was hem vreemd. Zijn Christusgetuigenis stond volstrekt in trinitarisch kader. Bij zijn intree in Katwijk (juni 1965) preekte hij over de schat in het aardse vat. Over de inhoud van die schat laat hij geen onduidelijkheid bestaan. 'De schat is God de Vader in Zijn liefde, God de Zoon in Zijn genade en God de Heilige Geest in Zijn gemeenschap. God - Vader, Zoon en Heilige Geest - in het kleed van het Evangelie, is de inhoud van de prediking. Dat is mijn lastbrief'. Aan deze trinitarische spreiding bleef hij trouw. Maar dan wel in het voortdurende besef dat de Vader zich te kennen geeft in de Zoon en dat de Geest het uit Christus neemt en Hem verheerlijkt. Vandaar dat hij in dezelfde context verklaart dat we die 'oneindige liefde Gods' mogen kennen 'in Christus, die naar het woord van Augustinus schoner is dan duizend zonnen en meer is dan ons leven.' Deze God in Christus tegenwoordig stellen onder de beademing van de Geest, was dus zijn last. Last in de zin van opdracht, maar ook wel in de zin van vracht. Hij wist zich geroepen. En dat viel hem zwaar. Maar de zwaarte torste hij niet alleen. Eén was erbij Die hem droeg met last en al. En zo was de last hem toch tot lust. Bij zijn 25-jarig ambtsjubileum in 1968 getuigde hij: 'Ik dank Hem die mij bekrachtigd heeft en mij in de bediening gesteld heeft. Nooit heeft deze dienst mij teleurgesteld. Ik zou nooit, al had ik duizend levens, anders willen zijn dan Verbi Divini Minister, dienaar van het goddelijke Woord. Lof zij deze God in eeuwigheid.'

Een prediking van deze statuur heeft twee kanten. Enerzijds krijgt een mens het onder die Woordbediening zwaar te verduren. Maar niet genadeloos. Er vindt genadige ontmaskering plaats. Genade, zo heb ik Boer meer dan eens horen zeggen, is de doodsteek voor alle vanzelfsprekendheid en eigengerechtigheid. Wie het heil denkt op te strijken alsof het de gewoonste zaak van de wereld was, wordt hardhandig uit de droom geschud. En zelfgemaakte vroomheid, hoe gewichtig ze ook lijkt, legt voor God geen enkel gewicht in de schaal. Hij stak er dan ook de brand in. In dezelfde preek waaruit ik zoëven iets aanhaalde, gebruikt hij de uitdrukking dat wij in de ambtelijke bediening staan 'voor de schroei-hitte van Gods tegenwoordigheid'. Het geldt hoorder en prediker beide. Ontwerpen van eigen fabricaat houden geen stand. Ik citeer: 'Wie met God in aanraking komt, wordt uit het lood geslagen. Bij hem of haar is een ondergrondse aardverschuiving aan de gang. De vaste oriënteringspunten op deze aarde ontvallen ons. Wanneer de schijn van deze tegenwoordige wereld wegvalt, waait de wind van de eeuwigheid langs ons heen. En wanneer Gods Geest ons stelt voor de hoge God, voor de majestueuze God, dan worden onze drukten toch zo betrekkelijk.' In de geest en ook in het taalkleed van Kohlbrugge heet het: 'Dan is het afgelopen met ons willen, kunnen en kennen, met ons drijven en lopen. Dan zijn we te schande geworden.' God brengt ons aan het eind van ons Latijn. Zijn trefpunt ligt op ons eindpunt. Boer is op dit punt messcherp. Telkens roept hij op om onszelf eerlijk voor Gods aangezicht te beproeven. Wie geen zondaar voor God is en het blijft, die weet niet wat genade is. 'Velen zijn gered, zonder dat ze ooit in het water zijn gevallen'!

Het Evangelie is geadresseerd aan het minste en geringste, aan wat verloren is. Toen ds. Boer ooit optrad in een uitzending van de EO, begon hij zo: 'Heeft de Heere Jezus een voorkeur voor slechte mensen?' Ja, dachten de Farizeeërs met afkeer, en omdat ze geen zondaars waren zeiden ze smalend: 'Deze ontvangt de zondaars en Hij eet met hen'. En, ja, dachten de zondaars met verbazing, en omdat ze niets meer waren dan dat, begonnen zij vrolijk te zijn. Het is die genadige voorkeur van de Heiland voor wat Boer dan noemt 'het rapaille van de samenleving', die de hele toespraak typeert. Zelfgenoegzame lieden hebben altijd een hekel gehad aan dit Evangelie. Het is nu eenmaal niet besteed aan mensen die kaarsrecht op de benen staan. Maar die gebroken door het leven gaan, hinkend als Jakob weleer, die vinden er de Heiland, die heel maakt wat geschonden is.

Twee soorten mensen dus, door een ogenschijnlijk niet te slechten muur gescheiden. Maar Boer slechtte de muur. Dat wil zeggen, het Evangeliewoord waarvan de dynamische Geestkracht werkt als dynamiet, vaagt de muur omver en veegt allen en een ieder op één hoop. Zondaren voor God, op pure genade aangewezen. En wie zich door het oordeel van de Sinai niet neer laat halen, gaat op de gerichtplaats Golgotha wel door de knieën. Wie dáár nog stokstijf op de been blijft, weet niet wat hij doet. Zo is de teneur van Boers verkondiging. Opdat geen vlees zou roemen voor God.

Heel deze ontdekkende kant heeft echter een keerzijde. Juist tegen het donkere décor van onze verlorenheid steekt het licht van de genadeverkondiging het helderst af. Als een diamant op zwarte aarde. Wie leert beamen het nooit meer goed te kunnen maken, die krijgt te horen (en te geloven) dat een Ander het goed gemaakt heeft, eens en voorgoed. En wat op Goede Vrijdag daar en toen volbracht is, wordt op zondag hier en heden aangebracht. Niet ijskoud meegedeeld, maar gloedvol uitgedeeld. 'De kansel biedt, zo schreef Boer ooit, een uitnemende gelegenheid om te prediken de noodzakelijkheid, de gewilligheid en de bekwaamheid van de Heere Jezus om zondaren zalig te maken. Dat dient ons *hoofdvak* te zijn en te blijven. Wie de mensen tegen het steile bergmassief van de eeuwige verkiezing en verwerping zet, zonder hen de roepende en de uitroepende (verkiezende) God te prediken, zonder het bevel tot geloof en bekering voor te stellen, zonder de eedzwering van God dat Hij geen lust heeft in hun dood, werpt de mensen in draaikolken.'

Dat 'hoofdvak', dus de schildering van Christus in zijn algenoegzaamheid, beoefende hij met passie. In een van zijn preken over Hebreëën 11 luidt het: 'Al zit u gebonden, al loopt u in de banden van Satan, dan daalt Hij ook vanmorgen af om mensen uit die banden te halen. Zoals een vogel die in een strik zit: hoe dat beestje ook draait, het gaat er steeds verder in. Maar God zij dank, de strik is gebroken, zegt de psalmist, en wij zij vrijuit gegaan. Kan dat, zegt u? Ja waarachtig, op dit moment. Want we zitten niet voor niets bij elkaar. Góð spreekt Zijn Woord. Hij daalt loodrecht neer. Hij ziet u aan in zijn Zoon, in zijn ontferming.'

Ik hoor het professor Graafland nóg zeggen, toen hij begin 1973 tijdens de rouwdienst zijn geestelijke vader herdacht: 'Ds.Boer is voor ons en voor velen het middel geweest om ons tot Jezus te leiden. Dat heeft hij gedaan door zijn scherpe, eerlijke en niets ontziende, ontdekkende prediking, die ons geen grond meer onder de voeten overliet. En dat heeft hij ook gedaan door ons de Heere Jezus in al zijn schoonheid voor te stellen en aan te prijzen en bij ons aan te dringen, zodat wij met een heilige en diepe begeerte vervuld werden om Hem te kennen en Hem te bezitten als onze enige en volkomen Zaligmaker.'

Zo hanteerde ds. Boer de sleutel en zwaaide de deur van de genade open. Niet op een kiertje dus, maar wagenwijd. 'Kom precies zoals u bent, met al uw verdraaidheid, met al uw lelijke streken, met al uw vuile plekken'. De Heere vonnist, en Hij spreekt vrij. 'Wanneer de donderslagen van de Wet voorbij zijn, gaan de lichten van Gods barmhartigheden aan.' En wie tegenwerpt dat hij zoveel zonden op zijn register heeft staan, legt Boer de vraag aan het hart: 'Is er dan geen Lam Gods dat de zonden der wereld heeft gedragen?'

Boer had Luther en Kohlbrugge goed begrepen: wie buigt voor Gods recht en naar Gods kant valt, wie eigen ongelijk bekent en Gods gelijk en recht belijdt, die vindt het Lam tot rechtvaardiging en heiliging. 'Het Lam, zo verzekert Boer, staat altijd op de snijlijn van Gods recht.' Juist waar ik voor God niet kan bestaan, is daar het Lam om me te dragen, zo vloekwaardig als ik ben.

Ik sluit deze korte causerie af met een citaat waarin Boer ons recht in zijn hart laat kijken. Tegen het eind van een preek geeft hij een leeservaring door. 'Ik las eens, zo vertelt hij, een prachtige verklaring, die de Twaalf Artikelen vergeleek met een honingraat, waarvan de raten allemaal zijn opengemaakt en waar de honing uitdrupt. Vindt u dat geen prachtig beeld? Als u in de kerk bent en de voorganger leest de geloofsbelijdenis, dan moet u maar denken: twaalf honingraten! Nu was er een man die zie: Wat heb ik nou aan de Twaalf Artikelen; er staat niet eens in of ik er bij hoor. Maar die man begreep niet dat het geloof in God de Vader, in God de Zoon, en in God de Heilige Geest de toe-eigening insluit. Dat is wel niet een vanzelfsprekende zaak, maar het druipt er zo uit voor het geloof'. Onder de preken van ds. Boer droop de honing neer. Het armzaligste geloof was er goed mee.

AdR, april 2016